

Hostilita jako rizikový faktor řady onemocnění a možnosti jejího ovlivnění

Nešpor K., Scheansová A.

ÚVOD

Hostilita znamená nepřátelské naladění vůči světu i sobě. Někdy se tímto pojmem označuje ještě hněvivé popření skutečnosti. Starší literatura hovoří také o „cynické hostilitě“. Hostilita se často pojí s hněvem, proto se tyto rizikové faktory někdy posuzují současně. Není to ale totéž. Člověk se sklonem k hněvu se dá snadno vyprovokovat, ale jinak může být přátelský a laskavý. Hostilní člověk se chová nepřátelsky většinou, a to i když ho nikdo neprovokuje. Současný lékařský a psychologický výzkum ukazuje, že hostilita je spojena s řadou zdravotních rizik.

Některá rizika hostility

- Vyšší riziko srdečních a cévních onemocnění. Podle autorů Dase a O'Keefa [2] lze psychosociálnímu stresu přičíst zhruba 30% podíl na rizikových faktorech pro srdeční infarkt.
- U osaměle žijících mužů přináší hostilita i vyšší riziko cukrovky [24].
- Vyšší riziko agrese vůči druhým nebo vůči vlastní osobě [4].
- Kratší délka života [19].
- Vyšší riziko kouření tabáku, nekontrované pití alkoholu [1, 11, 26].
- Vyšší riziko rozvoje patologického hráčství [22, 23].
- Vyšší riziko obezity. Negativní působení hostility zde ale patrně oslabuje vyšší vzdělání [12]. Vyšší riziko metabolického syndromu [7].
- Negativní vliv na imunitní systém a hojení ran [8, 25].
- Poruchy spánku [9].

Doporučení těm, kdo mají sklon k hostilitě

Čemu se vyhnout

- Násilným programům v médiích, včetně násilí při sledování sportovních utkání [17].
- Násilným počítačovým hrám a násilím na internetu. Yen a spol. [27] zmiňují vyšší výskyt hostility u dospívajících s tzv. „závislostí na internetu“ („internet addiction“).
- Pozor na eskalující (stupňující se) konflikty. Takový konflikt může začít jízlivou poznámkou, na to druhý odpoví ještě větší jízlivostí atd., což může skončit fyzickou agresí.

- Alkohol a budivé látky (pervitin, kokain) i některé jiné drogy zvyšují riziko násilného jednání vůči druhým nebo vůči sobě. U lidí se sklonem k hostilitě to platí tím spíše.
- U laické veřejnosti je častý názor, že vztek se vybijí tím, že ho člověk projeví. To ale není pravda, a to ze dvou důvodů. Déletrvajícím hněvem se přenáší z duševní roviny do roviny hormonální (tj. zjednodušeně řečeno z mozku do nadledvin). Takový hněv pak trvá déle. Kromě toho na hněvivou reakci často reaguje okolí podobným způsobem, což může hněv ještě zesílit.

Co lze doporučit

Většina z dále uvedených postupů mírní nejen hostilitu, ale i úzkost a depresi, což jsou další psychologické rizikové činitele pro srdeční onemocnění.

- Relaxační a meditační techniky mírní hostilitu a zlepšují sebeuvědomování [3, 18].
- Tělesná cvičení nebo práce odbourávají látky, které se při stresu uvolňují a po jejich skončení se navíc často objevuje relaxace.
- V odborném tisku se objevily překvapivé informace o tom, že hostilitu a její projev mohou mírnit omega 3 mastné kyseliny [10]. Ty jsou obsaženy v rybím tuku, lněném semenu, avokádu apod.
- Jedna odborná práce svědčí o příznivém vlivu masáže [6].
- Zdá se, že zdravotní rizika hostility mírní fungující síť sociálních vztahů.
- Hudba může působit v obou směrech podle toho, o jaký druh hudby se jedná. Některé druhy hudby agresivitu a hostilitu zvyšují, jiné působí naopak příznivě a zklidňují [16].
- Silné negativní emoce, k nimž mají hostilní lidé sklon, mění způsob dýchání. Napětí v oblasti břicha omezuje pohyby dolních žeber a bránice, takže dýchání se stává povrchním a odehrává se v horních částech hrudníku. Naopak zklidňuje hluboké a klidné dýchání s výdechem nejméně tak dlouhým jako nádechem.
- V zahraniční literatuře se v posledních letech objevuje poměrně často pojem „mindfulness“, což se do češtiny překládá různě, např. jako vnímavost, všímavost nebo bdělá pozornost. Důležité je, že tato schopnost se dá zlepšovat nácvikem a mírní i hostilitu [13]. Je to pochopitelné, protože uvědomit si vlastní pocity, včetně hostilních, usnadňuje sebeovládání i změnu.

- Technika „milující laskavosti“ patří k tradičním meditačním technikám a patrně dokáže kultivovat pozitivní emoce [5, 14]. Nahrávka jedné z variant této meditace je volně ke stažení na www.drnespor.eu.
- Smích se s jistou mírou zjednodušení dá přirovnat k odvolání poplachu. Sdělujeme tak dovnitř svého těla i navenek, že situace je bezpečná a že je možné se uklidnit. To může být pro lidi se sklonem k hostilitě velmi prospěšné (o smíchu více Nešpor [20]). Na druhé straně by si ale hostilní lidé měli dát pozor na ironii nebo smích, který nerespektuje druhé či situaci.

Prospěšné mohou být i různé formy psychoterapie zlepšující sebeuvědomování, vcítění a schopnost se lépe rozhodovat.

Krátce o komunikaci s hostilními lidmi

Do značné míry zde platí podobné zásady jako při prevenci násilí vůči zdravotníkům [21] i to, co jsme uvedli výše. Komunikujeme mírumilovně úmysly slovně a zejména mimoslovně (výraz tváře, tón hlasu, vzdálenost). Rozhodně se vyhneme eskalujícími konfliktům, namísto nich lze použít např. techniku „otevřených dveří“. Na kritiku místo odporování a rozčilování lze říci např.: „Ano, chápu, že to tak můžete cítit...“.

Konfrontace a přílišná direktivnost u hostilních pacientů navíc zhoršují výsledky léčby. V této souvislosti upozorňujeme na významnou práci, která ukazuje, že u pacientů se sklonem k hněvu a silným obranným reakcím zhoršuje konfrontace výsledky léčby [15]. Vhodnější je pracovat elegantněji. Následuje příklad.

A) Kdyby vám záleželo na rodině, tak přestanejte pít. (Konfrontační přístup vyvolávající obrannou hostilní reakci, kterou se pacient brání pocitům viny.)

B) Řekněme, že se rozhodnete překonat problém s alkoholem. Zlepší to váš rodinný život? (Přístup používaný v motivační terapii umožňující pacientovi se rozhodnout pro to, co je výhodné, aniž by byl kritizován. Navíc se tak zlepšuje terapeutický vztah i spolupráce při léčbě.)

Dodáváme, že podle citovaných autorů by konfrontace mohla být vhodná u pacientů se sklonem k popírání a potlačování emocí. Vhodně použitá konfrontace však zlepšuje výsledky léčby mnohem méně, než o kolik zhorší výsledky léčby nevhodně použitá konfrontace [15]. Toto zjištění je prakticky velmi významné, protože hostilita je rizikovým faktorem pro vznik návykových nemocí. Jinak řečeno, výskyt hostility bude u lidí s návykovými nemocemi patrně vyšší než v běžné populaci.

Komunikace s hostilním a potenciálně agresivním pacientem

- Dbát na vhodnou mimoslovní komunikaci. Udržovat bezpečnou vzdálenost, hovořit klidně, ne hlasitě, nepoužívat prudká gesta a pohyby.

- Pokud možno nebýt s pacientem o samotě.
- Mít možnost přivolat pomoc.
- Je lépe být blíže dveřím.
- Smích a humor mohou být užitečné, ale jen tehdy, pokud si je pacient nevyloží jako posměch. Totéž platí o úsměvu. Někdy je proto vhodnější uvolněný a neutrální výraz tváře.
  - Nemít v ordinaci nebezpečné předměty.
  - Pozor na známky agrese: slovní agrese, neklid, upřený pohled, přibližování se.
  - Sdělení má být jednoduché a jednoznačné.
  - Pomáhá i oslovovat pacienta jménem, případně „pane“.
  - Někdy je vhodné varovat před následky agrese.
- Pacientovi nabídnout, aby se posadil (útok ze sedu je málo pravděpodobný).
  - Při značném riziku (např. zbraň) volat policii.
  - Je-li to nutné, zasahovat v dostatečném počtu.
  - Farmakologická léčba bere v úvahu případné interakce např. s alkoholem, jestliže je pacient pod jeho vlivem.
    - Incident je vhodné dokumentovat, ale až dodatečně po zvládnutí situace, nedělat si poznámky během interakce s pacientem.
    - Pacienta se fyzicky nedotýkat (ani v rámci snahy ho zklidnit), případně ho o doteku (např. v rámci tělesného vyšetření) předem informovat.

SOUHRN A ZÁVĚR

Hostilita (nepřátelské naladění vůči světu i sobě) sebou nese značná zdravotní rizika, mimo jiné i vyšší riziko srdečních onemocnění. Nabízíme některá doporučení k oslabení hostility a zmiňujeme se o komunikaci s hostilním pacientem a varujeme u nich před konfrontačními strategiemi. Výskyt hostility u lidí s návykovými nemocemi je patrně vyšší než v běžné populaci, protože hostilita představuje jeden z rizikových faktorů těchto onemocnění.

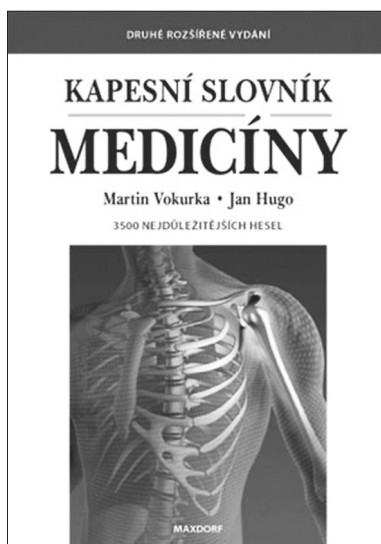
LITERATURA

---

1. Boyle, S. H., Mortensen, L., Grønbaek, M., Barefoot, J. C.: Hostility, drinking pattern and mortality. *Addiction*, 103, 2008, 1., pp. 4-9.
2. Das, S., O'Keefe, J. H.: Behavioral cardiology: recognizing and addressing the profound impact of psychosocial stress on cardiovascular health. *Curr. Hypertens Rep.*, 10, 2008, 5, pp. 374-381.
3. Davison, G. C., Williams, M. E., Nezami, E., Bice, T. L., DeQuattro, V. L.: Relaxation, reduction in angry articulated thoughts, and improvements in borderline hypertension and heart rate. *J. Behav. Med.*, 14, 1991, 5, pp. 453-468.
4. Doihara, C., Kawanishi, C., Yamada, T., Sato, R., Hasegawa, H., Furuno, T., Nakagawa, M., Hirayasu, Y.: Trait aggression in suicide attempters: a pilot study. *Psychiatry Clin. Neurosci.*, 62, 2008, 3, pp. 352-354.
5. Fredrickson, B. L., Cohn, M. A., Coffey, K. A., Pek, J.,

- Finkel, S. M.:** Open hearts build lives: positive emotions, induced through loving-kindness meditation, build consequential personal resources. *J. Pers. Soc. Psychol.*, 95, 2008, 5, pp.1045-1062.
6. **Garner, B., Phillips, L. J., Schmidt, H. M., Markulev, C., O'Connor, J., Wood, S. J., Berger, G. E., Burnett, P., McGorry, P. D.:** Pilot study evaluating the effect of massage therapy on stress, anxiety and aggression in a young adult psychiatric inpatient unit. *Aust. N Z J. Psychiatry*, 42, 2008, 5, pp. 414-422.
  7. **Goldbacher, E. M., Matthews, K. A.:** Are psychological characteristics related to risk of the metabolic syndrome? A review of the literature. *Ann. Behav. Med.*, 34, 2007, 3, pp. 240-252.
  8. **Gouin, J. P., Kiecolt-Glaser, J. K., Malarkey, W. B., Glaser, R.:** The influence of anger expression on wound healing. *Brain. Behav. Immun.*, 22, 2008, 5, 699-708.
  9. **Grano, N., Vahtera, J., Virtanen, M., Keltikangas-Jarvinen, L., Kivimäki, M.:** Association of hostility with sleep duration and sleep disturbances in an employee population. *Int. J. Behav. Med.*, 15, 2008, 2, pp. 73-80.
  10. **Hamazaki, T., Hamazaki K.:** Fish oils and aggression or hostility. *Prog. Lipid Res.*, 47, 2008, 4, pp. 221-232.
  11. **Hampson, S. E., Andrews, J. A., Barckley, M.:** Predictors of the development of elementary-school children's intentions to smoke cigarettes: hostility, prototypes, and subjective norms. *Nicotine Tob. Res.*, 9, 2007, 7, pp. 751-760.
  12. **Haukkala, A., Uutela, A.:** Cynical hostility, depression, and obesity: the moderating role of education and gender. *Int. J. Eat. Disord.*, 27, 2000, 1, pp. 106-109.
  13. **Heppner, W. L., Kernis, M. H., Lakey, C. E., Campbell, W. K., Goldman, B. M., Davis, P. J., Cascio, E. V.:** Mindfulness as a means of reducing aggressive behavior: dispositional and situational evidence. *Aggress Behav.*, 34, 2008, 5, pp. 486-496.
  14. **Hutcherson, C. A., Seppala, E. M., Gross, J. J.:** Loving-kindness meditation increases social connectedness. *Emotion*, 8, 2008, 5, pp. 720-724.
  15. **Karno, M. P., Longabaugh, R.:** Does matching matter? Examining matches and mismatches between patient attributes and therapy techniques in alcoholism treatment. *Addiction*, 102, 2007, 4, pp. 587-596.
  16. **McCraty, R., Barrios-Choplin, B., Atkinson, M., Tomasi, D.:** The effects of different types of music on mood, tension, and mental clarity. *Altern. Ther Health Med.*, 41, 1998, 1, pp. 75-84.
  17. **Moore, S. C., Shepherd, J. P., Eden, S., Sivarajasingam, V.:** The effect of rugby match outcome on spectator aggression and intention to drink alcohol. *Crim. Behav. Ment. Health*, 17, 2007, 2, pp. 118-127.
  18. **Muskatel, N., Woolfolk, R. L., Carrington, P., Lehrer, P. M., McCann, B. S.:** Effect of meditation training on aspects of coronary-prone behavior. *Percept. Mot. Skills*, 58, 1984, 2, pp. 515-518.
  19. **Nabi, H., Kivimäki, M., Zins, M., Elovainio, M., Conso-li, S. M., Cordier, S., Ducimetière, P., Goldberg, M., Singh-Manoux, A.:** Does personality predict mortality? Results from the GAZEL French prospective cohort study. *Int. J. Epidemiol.*, 37, 2008, 2, pp. 386-396.
  20. **Nešpor, K.:** Léčivá moc smíchu. Praha, Vyšehrad, 2007, 160 s. (3. vydání).
  21. **Nešpor, K.:** Někteří možnosti jak předcházet násilí vůči zdravotníkům. *Zdravotnické noviny* 51, 2002, 19, s. 17.
  22. **Petry, N. M.:** Psychiatric symptoms in problem gambling and non-problem gambling substance abusers. *Am. J. Addict.*, 9, 2000, 2, pp. 163-171.
  23. **Roy, A., Custer, R., Lorenz, V., Linnoila, M.:** Personality factors and pathological gambling. *Acta Psychiatr. Scand.*, 80, 1989, 1 pp. 37-39.
  24. **Shen, B. J., Countryman, A. J., Spiro, A., Niaura, R.:** The prospective contribution of hostility characteristics to high fasting glucose levels: the moderating role of marital status. *Diabetes Care*, 31, 2008, 7, pp. 1293-1298.
  25. **Vaz-Leal, F. J., Rodríguez-Santos, L., Melero, M. J., Ramos, M. I., Monge, M., López-Vinuesa, B.:** Hostility and helper T-cells in patients with bulimia nervosa. *Eat Weight Disord.*, 12, 2007, 2, pp. 83-90.
  26. **Weiss, J. W., Palmer, P. H., Chou, C. P., Mouttapa, M., Johnson, C. A.:** Association between psychological factors and adolescent smoking in seven cities in China. *Int. J. Behav. Med.*, 15, 2008, 2, pp. 149-156.
  27. **Yen, J. Y., Ko, CH., Yen, C. F., Chen, S. H., Chung, W. L., Chen, C. C.:** Psychiatric symptoms in adolescents with Internet addiction: Comparison with substance use. *Psychiatry Clin. Neurosci.*, 62, 2008, 1, pp. 9-16.

*Prim. MUDr. Karel Nešpor, CSc.
e-mail: nespor.k@seznam.cz
www.drnespor.eu
www.youtube.com/drnespor*

KAPESNÍ SLOVNÍK MEDICÍNY (2. VYDÁNÍ)

Martin Vokurka, Jan Hugo

Druhé rozšířené vydání kapesní verze lékařského slovníku obsahuje přibližně 3500 nejdůležitějších lékařských termínů. Kniha je zdrojem základních informací o zdraví a nemocech pro nejširší čtenářskou obec.

Vydalo nakladatelství Maxdorf v roce 2008, 192 str., cena 195 Kč, formát A6, brož., ISBN: 978-80-7345-163-9.

Objednávky můžete posílat na adresu: Nakladatelské a tiskové středisko ČLS JEP, Sokolská 31, 120 26 Praha 2, fax: 224 266 226, e-mail: nts@cls.cz. Na objednávce laskavě uveďte i jméno časopisu, v němž jste se o knize dozvěděli.